

УДК 378:37.013.42

NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENT YOUTH IN EXTRACURRICULAR SPACE: THEORY AND PRACTICE

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ПОЗААУДИТОРНОМУ ПРОСТОРИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Breslavska H. / Бреславська Г.Б.

с.р.с., as.prof. / к.т.н., доц.

ORCID: 0000-0002-6144-4890

Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Heroiv Ukrainy Avenue 9, 54007

Національний університет кораблебудування імені Адмірала Макарова,

просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54007

Анотація. У статті розглядається проблема національно-патріотичного виховання студентської молоді в умовах позааудиторного простору сучасних закладів вищої освіти. Актуальність дослідження зумовлена потребою формування свідомого громадянина, здатного активно відстоювати інтереси держави, зберігати та примножувати національні традиції в умовах викликів глобалізації та воєнної агресії проти України. Метою статті є аналіз теоретичних засад і практичного досвіду реалізації національно-патріотичного виховання у позааудиторній діяльності студентів. У роботі використано системний і діяльнісний підходи, здійснено огляд поглядів сучасних дослідників (І. Бех, В. Кремен, О. Сухомлинська, Л. Хомич та ін.), проаналізовано приклади організації гурткової, волонтерської, культурно-просвітницької роботи. Основним результатом дослідження є узагальнення ефективних форм та методів національно-патріотичного виховання в позааудиторному середовищі, що забезпечують формування національної ідентичності та громадянської відповідальності студентів. У висновках підкреслено важливість інтеграції теоретичних положень і практичної діяльності з метою створення цілісного виховного простору.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, студентська молодь, позааудиторна діяльність, громадянська ідентичність, виховний простір.

Вступ

Національно-патріотичне виховання студентської молоді є стратегічним завданням сучасної освітньої політики України, адже саме молоде покоління формує інтелектуальний, культурний та соціальний потенціал держави. В умовах воєнних загроз, гібридних викликів і глобалізаційних процесів особливої ваги набуває формування у студентів готовності до активного громадянського життя, поваги до національних символів, традицій і культури, а також відповідальності за долю країни [1].

Важливість цієї проблеми закріплена в низці державних документів, серед яких: Закон України «Про освіту» (2017), де підкреслюється значення виховання патріотизму, поваги до прав і свобод людини, любові до Батьківщини; Закон

України «Про вищу освіту» (2014, зі змінами), що визначає громадянське і патріотичне виховання одним із ключових завдань вищої школи; Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015), у якій систематизовано напрями й завдання патріотичного виховання у сфері освіти. Крім того, у Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки акцентується на створенні виховного середовища, здатного формувати у молоді громадянську свідомість і національну ідентичність.

Позааудиторний простір закладу вищої освіти стає важливим середовищем для реалізації виховних стратегій, адже саме тут студенти можуть проявляти ініціативність, творчість, співпрацю та відповідальність. Як підкреслюють науковці [5;8], позааудиторна діяльність дозволяє забезпечити єдність навчання, виховання та розвитку особистості, створюючи умови для самореалізації та формування національної ідентичності.

Таким чином, проблема національно-патріотичного виховання у позааудиторному просторі вищої школи набуває особливої актуальності, оскільки забезпечує гармонійне поєднання теоретичної підготовки та практичної діяльності студентів у напрямі формування громадянських і патріотичних цінностей.

Основний текст

Науковці [5; 8] підкреслюють, що національно-патріотичне виховання ґрунтується на принципах гуманізму, демократизму, культурної ідентичності та активної громадянської позиції. Важливим є поєднання ціннісного підходу (усвідомлення власної національної належності, формування світоглядних орієнтирів) з діяльнісним (активна участь у суспільному житті, здатність до громадянської відповідальності). Це дозволяє забезпечити гармонійний розвиток особистості, що поєднує знання, переконання та практичні дії.

І. Бех [1] наголошує на значенні моральних ідеалів, духовних орієнтирів та особистісного прикладу викладача у вихованні студентської молоді. На його думку, саме особистість педагога стає провідником цінностей патріотизму й громадянськості. Л. Хомич [9] підкреслює, що у сучасному освітньому процесі

важливим є цілісне поєднання навчального та виховного компонентів, де позааудиторна діяльність виступає продовженням освітнього простору.

Напрями національно-патріотичного виховання у позааудиторному просторі

1. Волонтерська діяльність.

Участь студентів у волонтерському русі стала невід'ємною складовою громадянського становлення сучасної молоді. Студенти активно долучаються до збору гуманітарної допомоги, підтримки внутрішньо переміщених осіб, допомоги Збройним Силам України. Це не лише сприяє формуванню практичних навичок соціальної взаємодії, але й виховує почуття відповідальності, солідарності та причетності до долі країни.

2. Культурно-просвітницька робота.

Організація тематичних вечорів, зустрічей з ветеранами, проведення пам'ятних акцій, відзначення державних і національних свят (Дня Незалежності, Дня Соборності України, Дня Героїв Небесної Сотні) створюють сприятливі умови для відтворення національної пам'яті. Як зазначає Сухомлинська [8], культурно-просвітницька діяльність забезпечує збереження традицій і водночас формує сучасні ціннісні орієнтири молоді.

3. Гурткова діяльність.

Функціонування студентських наукових, культурних та мистецьких клубів є важливим елементом позааудиторної роботи. Діяльність таких об'єднань спрямована на вивчення історії України, розвиток української культури, популяризацію мови й традицій. Зокрема, студентські театри, літературні клуби чи історико-дискусійні гуртки стають середовищем для формування національної самосвідомості.

4. Спортивно-патріотичні заходи.

Змагання, туристичні походи, військово-спортивні ігри та акції поєднують фізичний розвиток із вихованням патріотичних почуттів. Вони сприяють зміцненню здоров'я студентів, формують колективізм, волю, готовність до взаємодопомоги. Такі форми роботи перегукуються з ідеями козацької

педагогіки, яка завжди поєднувала фізичну вправність та громадянську відданість.

Дослідження практики показує, що найбільш результативними є інтерактивні форми виховання, які поєднують емоційний вплив, колективну діяльність і особисту активність студентів. Йдеться про квести, тренінги, дебати, молодіжні форуми, флешмоби, що інтегрують патріотичний зміст у сучасні форми молодіжної культури.

Важливим чинником успіху є підтримка з боку викладачів, студентського самоврядування та громадських організацій, які забезпечують сталість і системність роботи. Закон України «Про освіту» [3] та Стратегія національно-патріотичного виховання [7] визначають взаємодію закладів освіти й громадськості ключовою умовою ефективності виховного процесу.

Висновки

Національно-патріотичне виховання студентської молоді в позааудиторному просторі є комплексним процесом, що охоплює духовно-моральний, культурний, громадянський та соціальний аспекти становлення особистості. Воно спрямоване не лише на формування національної ідентичності, а й на виховання активного громадянина, здатного відповідально діяти в умовах сучасних викликів.

Теоретичні дослідження [1; 5; 8; 9) та практичний досвід університетів підтверджують важливість створення цілісного виховного простору, де позааудиторна діяльність виступає потужним ресурсом для реалізації ідей національно-патріотичного виховання. Вона дозволяє поєднати освітні завдання з виховними, забезпечуючи єдність знань, цінностей і практичних дій студентів.

Ефективність цього процесу визначається кількома ключовими чинниками:

- **системною організацією виховної роботи**, що охоплює всі напрями позааудиторної діяльності (волонтерську, культурно-просвітницьку, спортивну, гурткову);
- **поєднанням традиційних і сучасних форм виховання**, зокрема інтерактивних технологій, які відповідають потребам і інтересам молоді;

- **партнерством між студентами, викладачами, батьками та громадськими організаціями**, що дозволяє створити єдиний національно-освітній простір;
- **опорою на державні документи** («Закон України "Про освіту"» (2017), «Закон України "Про вищу освіту"» (2014), «Стратегію національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки»), які визначають виховання патріотизму одним із пріоритетів освітньої політики.

Таким чином, національно-патріотичне виховання студентської молоді в позааудиторному просторі забезпечує гармонійний розвиток особистості та формування громадянської свідомості, сприяє інтеграції освітнього середовища у суспільний простір. Подальші дослідження доцільно спрямувати на пошук нових моделей і технологій виховної діяльності, що враховуватимуть виклики сучасного суспільства та можливості цифрового середовища.

Література

1. Бех, І. Д. (2015). Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь.
2. Закон України «Про вищу освіту». (2014). Відомості Верховної Ради України, №37–38.
3. Закон України «Про освіту». (2017). Відомості Верховної Ради України, №38–39.
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. (2015). Затверджена наказом МОН України від 16.06.2015 № 641.
5. Кремень, В. Г. (2011). Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Київ: Грамота.
6. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. (2002). Затверджена Указом Президента України від 17.04.2002 № 347/2002.
7. Стратегія національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки. (2020). Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1233-р.

8. Сухомлинська, О. В. (2016). Національно-патріотичне виховання: історія і сучасність. *Педагогіка і психологія*, 1, 5–12.

9. Хомич, Л. О. (2020). Теоретико-методичні основи громадянського та патріотичного виховання у вищій школі. *Вища освіта України*, 3, 42–49.

References

1. Bekh, I. D. (2015). *Vykhovannia osobystosti: u 2 kn. Kn. 1. Osobystisno oriientovanyi pidkhid: teoretyko-tekhnologichni zasady* [Education of personality: In 2 vols. Vol. 1. Person-oriented approach: Theoretical and technological principles]. Kyiv: Lybid.
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu"* [Law of Ukraine "On Higher Education"]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (37–38).
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *Zakon Ukrainy "Pro osvitu"* [Law of Ukraine "On Education"]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (38–39).
4. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2015). *Kontseptsiiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi* [Concept of national-patriotic education of children and youth]. Approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine, No. 641, June 16, 2015.
5. Kremen, V. H. (2011). *Filosofiiia natsionalnoi idei. Liudyna. Osvita. Sotsium* [Philosophy of the national idea. Human. Education. Society]. Kyiv: Hramota.
6. President of Ukraine. (2002). *Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u XXI stolitti* [National doctrine of the development of education in Ukraine in the 21st century]. Approved by Presidential Decree No. 347/2002, April 17, 2002.
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020). *Stratehiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia na 2020–2025 roky* [Strategy of national-patriotic education for 2020–2025]. Approved by Resolution No. 1233-r, October 9, 2020.
8. Sukhomlynska, O. V. (2016). National-patriotic education: History and modernity. *Pedagogy and Psychology*, 1, 5–12.
9. Khomych, L. O. (2020). Theoretical and methodological foundations of civic and patriotic education in higher education. *Higher Education of Ukraine*, 3, 42–49.

Abstract. The article examines the problem of national-patriotic education of student youth in the extracurricular space of higher education institutions. The relevance of the research is determined by the need to form a conscious citizen capable of defending state interests, preserving and developing national traditions under the challenges of globalization and military aggression against Ukraine. The purpose of the article is to analyze the theoretical foundations and practical experience of implementing national-patriotic education in extracurricular student activities. The study is based on systemic and activity approaches, with references to the works of I. Bekh, V. Kremen, O. Sukhomlynska, L. Khomych, among others. The paper highlights forms such as volunteering, cultural and educational activities, student clubs, and sports-patriotic events. The results generalize effective forms and methods of national-patriotic education in extracurricular environments, ensuring the formation of civic identity and responsibility of students. The conclusions emphasize the importance of integrating theoretical provisions and practical activities to create a holistic educational space.

Keywords: national-patriotic education, student youth, extracurricular activities, civic identity, educational space.